

УДК 378.14:001.895.22

DOI 10.31494/2412-9208-2023-1-2-56-70

SCIENTIFIC ACTIVITY OF ACADEMIC STAFF AT THE UNIVERSITY:
REFLECTIONS ON THE IMPACT OF CONTEMPORARY CONDITIONS

НАУКОВА АКТИВНІСТЬ НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
УНІВЕРСИТЕТУ: РЕФЛЕКСІЇ ВПЛИВУ УМОВ СУЧАСНОСТІ

Anastasiia POPOVA,

PhD in Pedagogy, Associate
Professor

kovaleva.anastasia.45@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0001-5176-0059>

Анастасія ПОПОВА,

кандидат педагогічних наук,
доцент

Yevheniia LYNDINA,

PhD in Pedagogy, Associate
Professor

evgeniyalyndinabgpu@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-4615-6807>

Євгенія ЛИНДІНА,

кандидат педагогічних наук,
доцент

Natalia MATSEIKO,

Assistant

211nataliyamikhaylenko105@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0003-2195-2070>

Наталія МАЦЕЙКО,

асистент

*Berdyansk State Pedagogical
University,*

✉ 4, Schmidta St., Berdiansk,
Zaporizhzhia oblast, 71100, Ukraine

*Бердянський державний
педагогічний університет,*

✉ вул. Шмідта, 4, м. Бердянськ,
Запорізька обл., 71100, Україна

Original manuscript received: August 07, 2023

Revised manuscript accepted: August 30, 2023

ABSTRACT

Contemporary global development conditions present a range of challenges and opportunities to academic experts in higher education institutions, who must navigate them with limited resources and varying circumstances. The study outlined in this article aims to investigate the factors that influence the scholarly engagement of academic personnel across different timeframes, encompassing both times of peace and conflict. The findings from the analysis underscore critical limitations and motivations that mold the scholarly conduct of university educators.

During periods of tranquility, the principal barriers to scholarly engagement include substantial administrative and methodological workloads, as well as limited financial impetus. In times of military events, emotional fatigue and financial hurdles emerge as primary factors curbing the scholarly involvement of academic staff, particularly when coupled with excessive workloads. Moreover, the research results reveal that adaptable work environments, embracing hybrid learning models, also significantly contribute to scholarly involvement. The analysis brings to light the need for dedicated research time in scholarly activities, necessitating a harmonious balance between teaching, methodological commitments, administrative duties, and opportunities for profound research. An intriguing revelation is that young instructors prove most productive, emphasizing the critical role of their guidance and growth.

The study's deductions emphasize the importance and imperative of streamlining university operations, particularly through the equitable allocation of workloads, prioritization of psychological and emotional well-being, and establishment of favorable circumstances for scholarly commitment, especially among emerging academics, across local, regional, and national domains. These findings establish a groundwork for crafting effective strategies aimed at sustaining academic experts and fostering scholarly engagement within universities amidst a backdrop of dynamic transformations.

Keywords: *scientific activity, academic professionals, university, war, peacetime, Covid-2019.*

Вступ. Викладання та наукова діяльність в університетах щільніше поєднуються в єдиний комплекс, що визначає не тільки професійну майстерність викладачів, але й науковий потенціал закладу в цілому. Наукова активність викладачів є життєво важливим складником сучасного університету, оскільки вона не лише забезпечує створення інноваційних знань, але й підвищує престиж закладу в науковому середовищі [11]. Нагальні завдання сучасної науки та освіти, такі як розв'язання складних проблем суспільства, впровадження новітніх технологій та забезпечення сталого розвитку, залежать від активної участі викладачів у наукових дослідженнях та інноваційних проєктах. Оскільки проведення досліджень є ключовими для сприяння національному економічному зростанню в глобалізованій економіці знань [12]. Однак, рутинна навчальна діяльність, зростання адміністративних обов'язків та інші чинники можуть ставити під загрозу наукову активність університетських викладачів і призвести до зниження якості освіти і наукових досягнень. До того ж, окрім звичайних організаційних викликів, на наукову активність можуть впливати фактори економічного, соціального та політичного характеру. Так, зокрема за останні 5 років світ зазнав різних динамічних змін, що відобразилися на ефективності викладачів – Covid-2019 [10; 13; 18], війна росії проти України [14; 17; 21; 22], до того ж постійно відбувається трансформація освітньої політики України, що має вплив на перелік обов'язків викладачів і так чи інакше впливає на їх наукову активність та ефективність.

Тому, розуміння ролі та впливу факторів, які стимулюють або перешкоджають науковій активності викладачів, є критично важливим завданням для підтримки і підвищення наукової активності університетських співробітників.

Різні аспекти досліджуваної проблеми переважно висвітлені в наукових роботах зарубіжних дослідників Н. Аркарян (N. Arkarian), С. Е. Бровнелл (S. E. Brownell), М. Данці (M. Dancy), Ц. Хендерсон (C. Henderson), Г. Хуббле (G. Hubble), Е. Йогнсон (E. Johnson), Й. Ракер (J. Raker), М. Стаінс (M. Stains), К. Д. Таннер (K. D. Tanner), Е. Р. Толман (E. R. Tolman), Д. Г. Фергюсон (D. G. Ferguson). Однак фокус цих досліджень більше стосується того, що впливає на педагогічні зміни та підвищення рівня професійної компетентності. У вітчизняному науковому дискурсі проблеми наукової активності та ефективності стали предметом

досліджень переважно в період війни. Так, науковці Г. Лопатіна, Н. Цибуляк, Я. Сичікова досліджують, чи можлива наука під час війни та фактори, що впливають на наукову діяльність викладачів університетів. Також є окремі дослідження О. Казакевич, К. Кожухової, Л. Корольової, Г. Луценко, О. Луценко, О. Набока, О. Назаренко, Ю. Руденко, П. Саху (P. Sahu), О. Семеніхіна, О. Сосненко, Т. Тюльпа, які презентують вплив Covid-2019 на учасників освітнього процесу, зокрема визначають психологічний тиск як фактор зниження працездатності, що може вплинути на наукову діяльність.

У ракурсі цього можемо стверджувати, що проблеми наукової активності не були предметом системних досліджень. Водночас, це є важливим джерелом осмислення освітніх реалій, у яких працюють науково-педагогічні працівники в університетах України задля розуміння необхідних кроків оптимізації наукової діяльності у ЗВО України.

Спираючись на доцільність вивчення цієї проблеми, метою нашої статті є аналіз та обговорення наукової активності науково-педагогічних працівників університету в контексті впливу умов сучасності. Стаття спрямована на аналіз та узагальнення важливих факторів, що впливають на наукову активність. Висновки статті нададуть підґрунтя для подальших досліджень та розробки стратегій сприяння науковим досягненням науково-педагогічних працівників у сучасних умовах.

Методи та методики дослідження. Для проведення дослідження застосовано комбінацію теоретичних та емпіричних методів. Теоретичні методи включали: аналіз наукової літератури, який передбачав огляд і аналіз наявних досліджень, пов'язаних з науковою активністю, впливом сучасних умов та факторів на академічну спільноту; контент-аналіз застосовувався для дослідження змісту локальних нормативних документів університетів, що регулюють обсяг робочого навантаження науково-педагогічних працівників. Практичні методи передбачали проведення анкетування серед науково-педагогічних працівників для збору кількісних даних про їхню наукову активність, виклики та можливості, з якими вони стикаються. Методи кількісного аналізу даних використовувалися для обробки анкетних відповідей, аналізу статистичних показників та виявлення залежностей між різними факторами й рівнем наукової активності.

Результати та дискусії. Наукова активність є результатом діяльності викладачів і науковців. Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» наукова, науково-технічна та інноваційна діяльність у вищих навчальних закладах є невід'ємною складовою освітньої діяльності і провадиться з метою інтеграції наукової, освітньої і виробничої діяльності в системі вищої освіти. Провадження наукової і науково-технічної діяльності університетами, академіями, інститутами є обов'язковим [5]. Результативність провадження наукової і науково-технічної діяльності в університетах відповідно до ЗУ «Про вищу освіту» залежить від науково-педагогічних працівників, робочий час яких відповідно до ст. 56 цього

закону включає час виконання ним навчальної, методичної, наукової, організаційної роботи та інших трудових обов'язків» [5].

Кожнен заклад вищої освіти у межах законодавчо-визначених норм, що передбачають 1548 робочих годин для викладача на рік за всіма видами робіт (навчальна, методична, наукова, організаційна), за середьотижневою тривалістю 36 годин (ст. 51 Трудового Кодексу України) може самостійно регулювати розподіл обсягу робочого часу на виконання основних видів робіт викладача відповідно до власних локальних університетських положень [2]. У таблиці 1 наведено приклади нормування часу на наукову роботу в деяких українських ЗВО. Аналіз нормативної документації університетів дав змогу узагальнити, що в середньому наукова робота має займати не менше 18% робочого часу.

Таблиця 1

Норми часу для виконання наукової роботи науково-педагогічних працівників в деяких українських ЗВО

Університет	Відсоток робочого часу на науку	Години наукової роботи щорічно
Бердянський державний педагогічний університет	18% – 33,5%	400±30% годин
Дніпровський національний університет	25% – 40%	387 – 619 годин
Національний університет біоресурсів і природокористування України	13% (наукова робота) / 9% (навчально-науково-інноваційна діяльність)	200 годин / 139 годин

Таблиця систематизована автором на основі джерел [1; 3; 6].

Деякі університети взагалі не прописують нормування на різні види робіт, а лише вказують їх основний перелік через складність визначення загальних чітких часових меж, оскільки планування робочого навантаження залежить від функціоналу кожного викладача.

Контент-аналіз локальних нормативних документів дав змогу узагальнити основні категорії вид робіт, які відносяться до наукової роботи: проведення наукових досліджень, публікація наукових статей та монографій, участь у наукових конференціях та семінарах, наукове керівництво здобувачами, аспірантами та докторантами, експертиза та рецензування наукових праць, участь у наукових проектах та грантах [1; 3; 6]. І це далеко не вичерпний перелік робіт, а лише його узагальнюючі показники, за якими дуже часто в рамках університетського рейтингування оцінюється наукова активність викладача.

Однак, незважаючи на формальне закріплення наукової роботи в законодавчих та локальних нормативних документах, у вітчизняній схемі вищої освіти немає узаконеного місця для наукової роботи [7]. Чітко регламентована є лише навчальна робота науково-педагогічних працівників, тому що має чітко визначений час її проведення. Наукова робота виконується у вільний від проведення пар, методичної та

організаційної роботи час. Тому, вимагаючи від викладачів повноцінної наукової активності, треба зважувати і на специфіку викладацької, методичної та організаційної діяльності, яка забирає багато сил і часу.

З рефлексій В. Локтева, академіка НАН України та завідувача кафедри загальної і теоретичної фізики НТУУ «КПІ», опублікованих на сайті КПІ після оприлюднення рейтингів університетів, стає зрозуміло, що здійснення наукової діяльності вимагає запланованого та легального часу, який повинен бути чітко регламентований у навчальному навантаженні, не номінально в загальній кількості годин, а конкретно у днях, місяцях чи навіть цілих семестрах [7]. Викладачі повинні ставитись до наукових досліджень як до важливої складової своєї професійної діяльності, а не як до зайвого навантаження, що відволікає від основної роботи. Тому, врахування наукових зусиль та дослідницького часу, розумного аудиторного навантаження є ключовим для підтримання наукового потенціалу закладів вищої освіти.

Однак, окрім організаційних факторів, що впливають на наукову активність викладачів, доречно наголосити і на тих, які не піддаються нормативному регулюванню. За останні три роки світ, зокрема і науковий, сколихнула пандемія Covid-2019, яка зумовила перебудову освітніх процесів у дистанційний та змішані формати, що потребувало додаткових зусиль викладачів [15; 19; 20]. А 24 лютого 2022 року для українських викладачів була осягнута нова реальність «освіта і наука під час війни», яка зумовила не тільки необхідність зміни підходів до навчання і досліджень, але і необхідність об'єднання зусиль для збереження наукового потенціалу та розвитку освітньої системи на фоні війни. Однак, особливість цього періоду полягає в тому, що викладачі закладів освіти з різних регіонів опинилися в різних умовах, але з однаковими вимогами до наукової активності, що позначилось на стані їх професійного розвитку та реалізації наукових потенціалів. На деяких територіях, які потрапили під вплив війни, викладачі стикнулися з обмеженнями в доступі до ресурсів, необхідністю особистого фізичного переміщення та переміщення цілих університетів. У той час як в інших регіонах діяльність університетів може продовжуватися більш стабільно, викладачі там також стикаються з викликами, пов'язаними з необхідністю адаптації до нових умов життя та навчання, але не в тій мірі, в якій це стосується викладачів університетів, що були переміщені чи знаходяться на територіях, близьких до прифронтових зон [14; 16; 21; 22; 23].

Незважаючи на ці виклики, українські науково-педагогічні працівники проявили неймовірну міць духу, гнучкість і винахідливість у забезпеченні неперервності освітнього процесу та наукових досліджень, що відзначається їх негасимим прагненням до здобуття нових знань та сприяння розвитку української науки навіть у складних умовах воєнного конфлікту, тримаючи свій освітній та професійний фронт [14; 21; 22; 23]. Водночас, науково-педагогічні працівники потребують підтримки на всіх рівнях – від локального (університетського) до загальнонаціонального –

задля забезпечення стабільного функціонування освітньої системи та здатності зберігати й розвивати науковий потенціал українських ЗВО [22].

Надзвичайні обставини, спричинені воєнним конфліктом та пандемією, змушують викладачів і науковців шукати нові підходи до навчання та досліджень, активно застосовувати віддалені технології, залучати студентів до дистанційного навчання та віртуальних дослідницьких проєктів. У свою чергу, на організаційному рівні теж мають ініціюватися зміни в підходах до планування робочого часу і навантаження науково-педагогічних працівників з урахуванням проблем, потреб і викликів цієї категорії фахівців.

Тому, важливим є вивчення різних факторів, проблем і потреб, що впливають на наукову складову та активність викладачів, беручи до уваги різні аспекти сучасних світових та національних впливів задля створення ефективної та комфортної системи роботи науково-педагогічних працівників, від якої залежить потенціал університету, регіону, освіти, науки і держави в цілому.

З цією метою нашою групою було ініційоване і проведене дослідження, фокус якого передбачав аналіз продуктивних періодів наукової активності викладачів, зокрема публікаційної активності та участі в наукових стажуваннях і грантах, та чинників, що їй перешкоджали.

Учасниками дослідження стали 26 викладачів університету, які обіймають різні посади та мають різні наукові ступені та звання. Вибірку склали викладачі факультету дошкільної, спеціальної та соціальної освіти Бердянського державного педагогічного університету, який наразі є тимчасово переміщеним через окупацію м. Бердянська, що відбулась унаслідок повномасштабного вторгнення росії в Україну. У таблиці 2 наведені дані учасників дослідження.

Таблиця 2

Інформація про учасників дослідження

Змінна	Підкатегорія	%	N
Вік	23 – 35 років	38,5	10
	35 – 50 років	38,5	10
	Старше 50 років	23	6
Посада	Асистент	15,4	4
	Старший викладач	11,5	3
	Доцент	69,2	18
	Професор	3,8	1
Досвід роботи	До 5 років	7,7	2
	Від 5 до 10 років	30,8	8
	Більше 10 років	61,5	16
Науковий ступінь	Без ступіння	26,9	7
	Кандидат наук	69,2	18
	Доктор наук	3,8	1
Вчене звання	Не має вченого звання	46,2	12
	Доцент	50	13
	Професор	3,8	1

Аналіз ефективних періодів передбачав дослідження наукової активності науково-педагогічних працівників факультету за останні 5 років. Цей проміжок часу був обраний не випадково, оскільки його для українських викладачів можна умовно поділити на 3 етапи: 1) період до початку загальнонаціональної пандемії Covid-2019 та загальнонаціонального карантину (2018 – 2020 р.р.); 2) період пандемії Covid-2019 та загальнонаціонального карантину (2020 – 2022 р.р.); 3) війна росії проти України (з 24 лютого 2022 р. і до сьогодні) [4].

З урахуванням цього дослідницька група розробила анкету для науково-педагогічних працівників університету, яка базувалась на основних індикаторах наукової активності та враховувала часовий проміжок 5 років. Анкета містила 32 запитання, з яких відкритих – 19, закритих – 13, також додатковим інструментом оцінки стали наукові звіти факультету з 2018 по 2022 роки.

Згодом із учасниками дослідження було проведено анкетування за допомогою Google Forms. Анкета надсилалася через месенджери на персональні номери викладачів факультету. Усі учасники опитування взяли участь в анкетуванні добровільно та дали згоду на обробку інформації. Дослідження проводилося у вересні 2022 року, однак результати наукових звітів дозволили системно проаналізувати наукову роботу за 2022 рік. Процес збору даних тривав близько місяця.

Отримані результати ми розподілили за категоріями, що є найбільш значущими в контексті наукової активності викладачів – публікаційна активність, участь у наукових стажування та грантах, та проаналізували в рамках трьох періодів – мирний час, часи Covid-2019, війна росії проти України, а також додали рефлексії самих викладачів щодо їх бачення найбільш ефективного періоду та причин, що відволікали від наукової активності.

Таблиця 3

Узагальнені дані по публікаціям учасників дослідження за останні 5 років

Період	Кількість публікацій	Відсоток від загальної кількості
Усього публікацій за 5 років	448	100%
Роки до Covid-2019 та війни в Україні		
2018 р.	87	19,4%
2019 р.	85	19,0%
Усього за цей період	172	38,4%
Період Covid-2019		
2020 р. (період пандемії)	69	15,4%
2021 р. (період пандемії)	119	26,6%
Усього за цей період	188	42,0%
Період війни в Україні		
2022 р. (після пандемії та війни)	88	19,6%
Усього за цей період	88	19,6%

Публікаційна активність. Результати аналізу наукової діяльності викладачів факультету за останні 5 років свідчать, що за цей період було опубліковано 35,3% (448 публікацій) з усього обсягу наукових праць (1270 публікацій), які були заявлені науково-педагогічними працівниками в контексті своїх здобутків за всю наукову кар'єри. Це достатньо високі показники публікаційної активності за 5 років, особливо враховуючи, що більшість працює в університеті вже більше 10 років. Однак, при оцінці наукової активності викладачів важливо звернути увагу на публікаційну діяльність протягом останніх 5 років, оскільки цей період є визначальним у контексті нашого дослідження. У таблиці 3 представлені узагальнені дані щодо публікаційної активності за роками.

Аналіз результатів наукової діяльності викладачів факультету за останні 5 років показав, що на публікаційну активність викладачів значно вплинули періоди пандемії COVID-2019 та війни в Україні. Згідно з даними таблиці, під час перших двох років пандемії кількість публікацій зменшилась порівняно з попереднім періодом до пандемії. Однак, на протигагу цьому, другий рік пандемії виявився найбільш продуктивним для наукових публікацій. Це може бути пов'язано із адаптацією на другому році навчання до змішаного формату роботи, який стимулював викладачів приділяти більше часу науковій діяльності за рахунок економії на організаційні процеси. Крім того, навіть під час військового конфлікту викладачі продовжували активно займатися науковою роботою, і це можна спостерігати в кількості публікацій у військовий період, який був близьким до попередніх років.

Кількісні дані таблиці демонструють, що ускладнені умови викладання та досліджень не завадили викладачам займатися науковою діяльністю, і вони продовжували докладати зусиль для розвитку української науки навіть у складних і небезпечних умовах. Однак, обмеженням цього фактору є якість кількісних даних публікаційної активності. Оскільки ми не зосереджували свою увагу на розподілі їх за престижністю і тим, чи дійсно вони мають вплив на науковий потенціал університету.

У той же час, серед відповідей респондентів на запитання щодо найбільш успішного періоду для публікаційної активності за останні 5 років, було встановлено, що 46,2% викладачів вважають найбільш ефективними періоди до Covid-2019 та війни в Україні. Кореляційний аналіз показав, що такі відповіді притаманні науково-педагогічним працівникам, які мають значно більше, ніж 10 років досвіду роботи, середній віковий показник яких 47 років.

За результатами дослідження, 23,1% респондентів вказали на стабільність наукової активності в різні періоди, а для 15,4% найбільш продуктивними були періоди пандемії та війни. Кореляція відповідей респондентів та їх посадами, досвідом роботи, вченими ступенями та званнями показала, що наукова активність серед молодих викладачів, які мають наковий ступінь, але не мають вченого звання, є вищою, ніж серед більш досвідчених та високопоставлених колег. Саме для цієї категорії наукова активність не змінилася або навіть була більш продуктивною у

період COVID-2019 та війни. Також позитивна динаміка притаманна викладачам, які мають стаж роботи до 10 років. Це може бути пов'язано із підвищеною мотивацією щодо кар'єрного просування, отримання вченого звання доцента, наявність якого впливає на статус та заробітну платню, що є одним з важливих факторів стимулювання наукових досягнень.

Участь у наукових стажування та грантах. У рамках цієї категорії ми не показуватимемо кількісні значення, алише зацентруємо увагу на основних тенденціях, які прослідкувалися.

Згідно з відповідями респондентів найбільша кількість стажувань за п'ятирічний період випала на 2020 та 2021 роки, що збіглося з загальнонаціональним карантинном, викликаним глобальною пандемією COVID-2019. Така тенденція може бути пояснена активним переходом до онлайн-навчання, що дозволило поєднувати подорожі з навчанням та здобуттям цінного досвіду без віддалення від основних обов'язків.

Більш того, на факультеті активно діють молоді викладачі без вченого звання, для яких участь у подібних стажуваннях стала необхідним складником отримання вченого звання доцента. Водночас, активність викладачів у грантових та проектних діяльностях зросла саме під час періоду військових дій. Це можна об'єднати тим, що глобальні події відкрили нові можливості для українців та стимулювали викладачів до отримання додаткового доходу. Оскільки переміщення університету, зміна місця проживання з окупованої території на нову локацію або перехід на підконтрольну територію України зумовили нові потреби та обставини для викладачів, які взяли участь у дослідженні.

Фактори, що перешкождали науковій активності. У контексті нашого дослідження важливим аспектом було розкриття чинників, що впливають на наукову активність вчених та викладачів університету. Враховуючи специфіку дослідження та його хронологію, респондентам було запропоновано визначити найбільш релевантні для них фактори, які впливали на їхню активність як у мирний період, так і під час воєнного конфлікту. Відповіді, надані ними, відображені на діаграмах, що позначені як Рис. 1 та Рис. 2 [4].



Рис. 1. Розподіл відповідей респондентів на питання «Зазначте, що, на Вашу думку, у мирний час перешкождало Вашій науковій активності?»

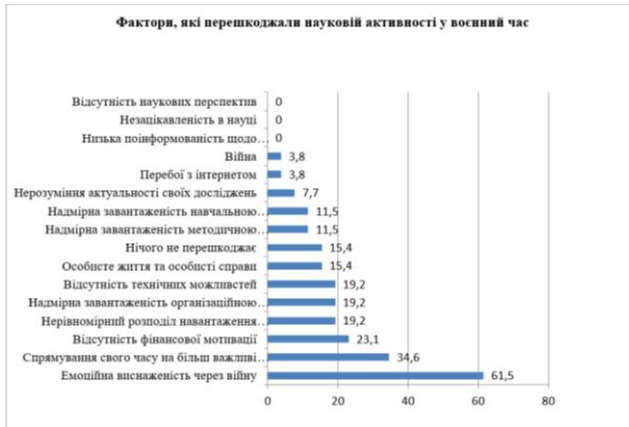


Рис. 2. Розподіл відповідей респондентів на питання «Зазначте, що на Вашу думку, у воєнний час перешкоджає Вашій науковій активності?»

Результати аналізу відповідей респондентів вказують на низку значущих факторів, які впливають на наукову активність науково-педагогічних працівників університету. У мирний час основним обмежувальним чинником була завантаженість різними видами робіт, понаднормова завантаженість організаційною (38,5%), методичною (19,2%) та навчальною (19,2%) видами діяльності, особливо в умовах, коли більшість викладачів виконують різні адміністративні ролі та громадські обов'язки.

Також прослідковується зв'язок наукової активності та фінансової мотивації, яку 19,2% респондентів вважають важливою, зважаючи на низьку заробітну плату. Особисті справи та сімейне життя також впливають на наукову активність, цей фактор вказали 23,1% респондентів, у враховуючи нестабільність та непередбачувані обставини.

У військовий час, згідно з аналізом факторів, найважливішим чинником, що обмежує наукову активність, є емоційне виснаження через війну, яке відзначили 61,5% респондентів. Відсутність фінансової мотивації (34,6%) також впливає на наукову активність, оскільки в умовах війни зростає необхідність у додаткових заробітках, що обмежує можливість зосередитися на науці. Завантаженість різними видами робіт, яку вказали 19,2% респондентів, стоїть на третьому місці, порівняно з мирним часом. Особисті справи та сімейні обставини впливають на наукову активність 15,4% респондентів через потребу адаптації до нового середовища.

Запитання щодо мотивації до підвищення наукової активності показали, що більшість респондентів бажають фінансового стимулювання, визнаючи його найбільш ефективним (головний чинник для більшості). Другим чинником є можливість оплати наукових публікацій університетом. Важливим фактором мотивації є також перемога у війні та забезпечення емоційного спокою. Оптимізація роботи

в університеті та міждисциплінарна співпраця для роботи над статтями та проєктами також відзначаються як фактори, що можуть вплинути на наукову активність викладачів.

Аналіз відповіді респондентів підтверджує важливі фактори, що впливають на наукову активність науково-педагогічних працівників університету. У мирні часи основне обмеження – це завантаженість різними видами робіт, особливо організаційною та навчальною, фінансова мотивація, у воєнний час – емоційне виснаження та відсутність стимулювання. Тому, враховуючи здійснений аналіз, важливо в рамках управління закладами освіти звертати увагу на оптимізацію роботи університетів, зокрема ефективний розподіл навантаження та створення міждисциплінарних команд для підтримання наукової активності, фінансово стимулюючи викладачів та забезпечуючи їм при цьому емоційне благополуччя, шляхом створення різних програм підтримки на локальному, регіональному та національному рівнях.

Звісно, проведене дослідження не охоплює усіх викликів та факторів, які перешкоджають науковій активності. Поза увагою залишаються гарантії працевлаштування [8], обмеженість у знаннях та досвіді організації наукової роботи науково-педагогічними працівниками [9], системне дослідження інституційних політик [24] й інші фактори.

Висновки. Отже, результати дослідження показують чіткий взаємозв'язок між рівнем наукової активності та відсутністю законного часу для наукової роботи, про що свідчать відповіді респондентів стосовно завантаженості навчальною, методичною та організаційною видами діяльності в контексті виконання своїх професійних повноважень.

Основними чинниками, що перешкоджають науковій активності, є завантаженість навчальною, організаційною та методичною роботою, емоційне виснаження, а також низька фінансова мотивація, особливо при надмірних обов'язках.

Результати дослідження свідчать про те, що молоді викладачі є найбільш продуктивними. Це підкреслює важливість їх підтримки та належного розвитку для забезпечення тривалої наукової активності. Висновки дослідження вказують на потребу в оптимізації роботи університетів, особливо в контексті збалансованого розподілу навантаження, зосередження на психологічному та емоційному благополуччі, а також створенні сприятливих умов для наукової діяльності шляхом виділення законного часу на цей вид роботи. Усе це не вичерпує всіх аспектів дослідження, проте може слугувати основою для розуміння проблем та викликів, з якими стикаються науково-педагогічні працівники задля розробки ефективних стратегій їх підтримки та підвищення наукової активності в університетах в умовах динамічних змін.

Література

1. Інструкції з планування робочого часу науково-педагогічних працівників Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара від

- 01.09.2021, № 240. URL : https://www.dnu.dp.ua/docs/osvitnya/Instrukcia_Planuvannya_rob_chasu_NPP_2021.pdf (дата звернення: 12.07.2023)
2. Кодекс законів про працю України від 23.07.1996 р. № 322-08. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> (дата звернення: 31.07.2023)
3. Положення про планування та облік роботи науково-педагогічних працівників НУБіП України від 03.03.2021, протокол № 7. URL : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/polozhennya_pro_oblik_2021.pdf (дата звернення: 12.07.2023)
4. Попова А. С., Линдіна Є. Ю. Фактори, що перешкоджають науковій активності науково-педагогічних працівників у мирний та воєнний час. *Наука III тисячоліття : пошуки, проблеми, перспективи розвитку* : матеріали II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (20-21 квітня 2023 року) : збірник тез. Бердянськ : БДПУ, 2023. С. 204–208.
5. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 28.03.2023)
6. Про планування та облік основних видів роботи педагогічних та науково-педагогічних працівників Бердянського державного педагогічного університету: Положення від 01.07.2019 р. № 56. URL : https://bdpu.org.ua/wp-content/uploads/2020/03/Navantazhennia_BDPU_2019_sayt.pdf (дата звернення: 24.03.2023)
7. Як викладачам ефективно займатися наукою. КПІ ім. Ігоря Сікорського. URL : <https://kpi.ua/1027-4> (дата звернення: 01.08.2023)
8. Apkarian N., Henderson C., Stains M., Raker J., Johnson E., Dancy M. What really impacts the use of active learning in undergraduate STEM education? Results from a national survey of chemistry, mathematics, and physics instructors. *PLoS One*, 2021, 16 (2). URL : <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0247544> (дата звернення: 22.07.2023)
9. Brownell S., Tanner K. Barriers to faculty pedagogical change: lack of training, time, incentives, and tensions with professional identity? *CBE Life Sci Educ.* 2012, 11 (4). P. 339-346. URL : <https://doi.org/10.1187/cbe.12-09-0163> (дата звернення: 22.07.2023)
10. Gewin V. Pandemic burnout is rampant in academia. *Nature*, 2021, 591 (7850). P. 489–491. URL : <https://doi.org/10.1038/d41586-021-00663-2> (дата звернення: 22.07.2023)
11. Ijiri B. Focused Research on the Challenges and Productivity of Researchers in Nigerian Academic Institutions Without Funding. *Frontiers in Research Metrics and Analytics*, 2021. Vol. 6. URL : <https://doi.org/10.3389/frma.2021.727228> (дата звернення: 17.03.2023)
12. Joseph Jeyaraj J., Wald N., Harland T. Higher education teachers' experiences of becoming research active: striving for university status in the Global South. *Asia Pacific Educ. Rev.* 22, 2021. P. 417–425. URL : <https://doi.org/10.1007/s12564-021-09688-8> (дата звернення: 17.03.2023)
13. Kurapov A., Pavlenko V., Drozdov A., Bezliudna V., Reznik A., Isralowitz R. Toward an Understanding of the Russian-Ukrainian War Impact on University Students and Personnel. *Journal of Loss and Trauma*, 2023, 28(2). P. 167–174. URL : <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838> (дата звернення: 17.06.2023)
14. Lopatina H., Tsybuliak N., Popova A., Bohdanov I., Suchikova Y. University without Walls: Experience of Berdyansk State Pedagogical University during the war. *Problems and Perspectives in Management*, Volume 21, Special Issue, 2023. P. 1–11.
15. Lucenko G., Lutsenko O., Tiulpa T., Sosnenko O., Nazarenko O. Online - Education and training in higher educational institutions of Ukraine: Challenges and benefits. *International Journal of Educational Research Open*, 2023, Vol. 4. P. 100231. URL : <https://doi.org/10.1016/j.ijedro.2023.100231> (date of access: 16.07.2023).
16. Matviichuk L., Ferilli S., Hnedko N. Study of the Organization and Implementation of E-Learning in Wartime Inside Ukraine. *Future Internet*, 2022, 14 (10). P. 295. URL : <https://doi.org/10.3390/fi14100295> (date of access: 17.06.2023)

17. Naumann S., Matyjek M., Bögl K. et al. Doctoral researchers' mental health and PhD training satisfaction during the German COVID-19 lockdown: results from an international research sample. *Sci Rep*, 2022, 12. URL : <https://doi.org/10.1038/s41598-022-26601-4> (date of access: 19.07.2023)
18. Pyhältö K., Tikkanen L., Anttila H. The influence of the COVID-19 pandemic on PhD candidates' study progress and study wellbeing. *Higher Education Research & Development*, 2023, 42:2. P. 413-426. URL : <https://doi.org/10.1080/07294360.2022.2063816> (date of access: 19.07.2023)
19. Rudenko Y., Naboka O., Korolova L., Kozhukhova K., Kazakevych O., Semenikhina O. Online Learning with the Eyes of Teachers and Students in Educational Institutions of Ukraine. *TEM Journal*, 2021. P. 922–931. URL : <https://doi.org/10.18421/tem102-55> (date of access: 19.07.2023)
20. Sahu P. Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff. *Cureus*, 2020. URL : <https://doi.org/10.7759/cureus.7541> (date of access: 18.07.2023)
21. Suchikova Y. A year of war. *Science*, 2023, 379(6634), 850. URL : <https://doi.org/10.1126/science.caredit.adh2925> (date of access: 19.07.2023)
22. Suchikova Y., Tsybuliak N., Lopatina H., Popova A., Kovachov S., Hurenko O., Bogdanov I. Is science possible under occupation? Reflection and coping strategy. *Corporate Governance and Organizational Behavior Review*, 2023, 7 (2). P. 314–324. URL : <https://doi.org/10.22495/cqobrv7i2sjp10> (date of access: 19.07.2023)
23. Suchikova Y., Tsybuliak N. Universities without walls: global trend v. Ukraine's reality. *Nature*, 2023. 614 (7948), 413. URL : <https://doi.org/10.1038/d41586-023-00380-y> (date of access: 19.07.2023)
24. Tolman E., Ferguson D., Hubble G. et al. Barriers to teaching evolution in higher education. *Evo Edu Outreach* 14, 2021, 12. URL : <https://doi.org/10.1186/s12052-021-00151-1> (date of access: 19.07.2023)

References

1. Dnipro National University named after Oles Honchar. (2021). *Instruktsii z planuvannia robochoho chasu naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv vid 01.09.2021 № 240* [Instructions for planning the working hours of research and teaching staff of the Dnipro National University named after Oles Honchar]. Retrieved from : https://www.dnu.dp.ua/docs/osvitynia/Instrukcia_Planuvannya_rob_chasu_NPP_2021.pdf [in Ukrainian].
2. Verkhovna Rada of Ukraine (1996). *Kodeks zakoniv pro pratsiu Ukrainy vid 23.07.1996 r. № 322-08* [Code of Labor Laws of Ukraine]. Retrieved from : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08#Text> [in Ukrainian].
3. National University of Bioresources and Nature Management of Ukraine. (2021). *Pro planuvannia ta oblik roboty naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv NUBiP: Polozhennia vid 03.03.2021* [Provisions on planning and accounting of the work of scientific and pedagogical workers of NUBiP of Ukraine from 03.03.2021]. Retrieved from : https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u187/polozhennya_pro_oblik_2021.pdf [in Ukrainian].
4. Popova, A., Lyndina, Ye. (2023). *Faktory, shcho pereshkodzhaiut naukovii aktyvnosti naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv u myrnyi ta voiennyi chas* [Factors hindering the scientific activity of scientific and pedagogical workers in peacetime and wartime]. *Nauka III tysiacholittia : poshuky, problemy, perspektyvy rozvytku : materialy II Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi internet-konferentsii – Science of the 3rd millennium: searches, problems, development prospects: materials of the 2nd International Scientific and Practical Internet Conference*, 204–208. [in Ukrainian].

5. Verkhovna Rada of Ukraine (2018). *Pro vyshchu osvitu: zakon № 1556-VII* [On Higher Education: law№ 1556-VII]. Retrieved from : <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].
6. Berdyansk State Pedagogical University (2019). *Polozhennia pro planuvannia ta oblik osnovnykh vydiv roboty pedahohichnykh ta naukovopedahohichnykh pratsivnykh Berdianskoho derzhavnogo pedahohichnoho universytetu vid 01.07.2019 p. № 56* [On planning and accounting of the main types of work of pedagogical and research-pedagogical workers of Berdyansk State Pedagogical University: Regulation of July 1, 2019 No. 56]. Retrieved from : https://bdpu.org.ua/wpcontent/uploads/2020/03/Navantazhennia_BDPU_2019_sayt.pdf [in Ukrainian].
7. National Technical University of Ukraine «Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute». (2021). *Yak vykladacham efektyvno zaimatysia naukoiu* [How teachers can effectively engage in science]. Retrieved from : <https://kpi.ua/1027-4> [in Ukrainian].
8. Apkarian, N., Henderson, C., Stains, M., Raker, J., Johnson, E., & Dancy, M. (2021). *What really impacts the use of active learning in undergraduate STEM education?* Results fr, 25; 16 (2). Retrieved from : <https://doi:10.1371/journal.pone.0247544> [in English].
9. Brownell, S. E, Tanner, K. D. (2012). *Barriers to faculty pedagogical change: lack of training, time, incentives, an .tensions with professional identity?* CBE Life Sci Educ, 11 (4), 339–346. Retrieved from : <https://doi:10.1187/cbe.12-09-0163>. [in English].
10. Gewin, V. (2021). *Pandemic burnout is rampant in academia*. Nature, 591 (7850), 489–491. Retrieved from : <https://doi.org/10.1038/d41586-021-00663-2> [in English].
11. Igiri, B. (2021). *Focused Research on the Challenges and Productivity of Researchers in Nigerian Academic Institutions Without Funding*. Frontiers in Research Metrics and Analytics, 6. Retrieved from : <https://doi.org/10.3389/frma.2021.727228> [in English].
12. Joseph Jeyaraj, J., Wald, N. & Harland, T. (2021). *Higher education teachers' experiences of becoming research active: striving for university status in the Global South*. Asia Pacific Educ. Rev. 22, 417–425. Retrieved from : <https://doi.org/10.1007/s12564-021-09688-8> [in English].
13. Kurapov, A., Pavlenko, V., Drozdov, A., Bezliudna, V., Reznik, A., & Isralowitz, R. (2023). *Toward an Understanding of the Russian-Ukrainian War Impact on University Students and Personnel*. Journal of Loss and Trauma, 28(2), 167–174. Retrieved from : <https://doi.org/10.1080/15325024.2022.2084838> [in English].
14. Lopatina, H, Tsybuliak, N., Popova, A, Bohdanov, I., & Suchikova, Y. (2023). *University without Walls: Experience of Berdyansk State Pedagogical University during the war*. Problems and Perspectives in Management, 21. [in English].
15. Lucenko, G., Lutsenko, O., Tiulpa, T., Sosnenko, O., & Nazarenko, O. (2023). *Online - Education and training in higher educational institutions of Ukraine: Challenges and benefits*. International Journal of Educational Research Open, 4, P. 100231. Retrieved from : <https://doi.org/10.1016/i.ijedro.2023.100231> [in English].
16. Matviichuk, L., Ferilli, S., & Hnedko, N. (2022). *Study of the Organization and Implementation of E-Learning in Wartime Inside Ukraine*. Future Internet, 14 (10), 295. Retrieved from : <https://doi.org/10.3390/fi14100295> [in English].
17. Naumann, S., Matyjek, M., Bögl, K. (2022). *Doctoral researchers' mental health and PhD training satisfaction during the German COVID-19 lockdown: results from an international research sample*. Sci Rep 12, 22176. Retrieved from : <https://doi.org/10.1038/s41598-022-26601-4> [in English].
18. Pyhältö, K., Tikkanen, L. & Anttila, H. (2023). *The influence of the COVID-19 pandemic on PhD candidates' study progress and study wellbeing*. Higher Education Research & Development, 42:2, 413–426. Retrieved from : <https://doi.org/10.1080/07294360.2022.2063816> [in English].

19. Rudenko, Y., Naboka, O., Korolova, L., Kozhukhova, K., Kazakevych, O., & Semenikhina, O. (2021). *Online Learning with the Eyes of Teachers and Students in Educational Institutions of Ukraine*. TEM Journal, 922–931. Retrieved from: <https://doi.org/10.18421/tem102-55> [in English].

20. Sahu, P. (2020). *Closure of Universities Due to Coronavirus Disease 2019 (COVID-19): Impact on Education and Mental Health of Students and Academic Staff*. Cureus. Retrieved from: <https://doi.org/10.7759/cureus.7541> [in English].

21. Suchikova, Y. (2023). A year of war. *Science*, 379 (6634), 850. Retrieved from: <https://doi.org/10.1126/science.caredit.adh2925> [in English].

22. Suchikova, Y., Tsybuliak, N., Lopatina, H., Popova, A., Kovachov, S., Hurenko, O., & Bogdanov, I. (2023). *Is science possible under occupation? Reflection and coping strategy [Special issue]*. *Corporate Governance and Organizational Behavior Review*, 7 (2), 314–324. Retrieved from: <https://doi.org/10.22495/cqobrv7i2sip10> [in English].

23. Suchikova, Y., & Tsybuliak, N. (2023). *Universities without walls: global trend v. Ukraine's reality*. *Nature*, 614(7948), 413. Retrieved from: <https://doi.org/10.1038/d41586-023-00380-y> [in English].

24. Tolman, E. R., Ferguson, D. G., Hubble, G. (2021). *Barriers to teaching evolution in higher education*. *Evo Edu Outreach* 14, 12. Retrieved from: <https://doi.org/10.1186/s12052-021-00151-1> [in English].

АНОТАЦІЯ

Сучасні умови глобального розвитку ставлять перед науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти низку викликів, які вони мають долати при обмежених ресурсах та під впливом різних обставин. Дослідження, описане в статті, спрямоване на вивчення факторів, що впливають на наукову активність науково-педагогічних працівників у різні періоди, зокрема, в мирний і військовий час. Результати аналізу вказують на ключові обмеження та стимули, які перешкоджають активності науково-педагогічних працівників університетів.

У мирний період основними перешкодами для наукової активності є завантаженість організаційною та методичною роботою, а також низька фінансова мотивація. У контексті військових подій емоційна виснаженість та фінансові виклики стають основними факторами, які стримують наукову активність науково-педагогічних працівників разом із понад нормованою завантаженістю. Результати дослідження показують, що важливим чинником для наукової активності є також гнучкі умови роботи, що передбачають організацію навчання в змішаному форматі. У ході аналізу з'ясовано, що наукова активність вимагає законного часу для наукової роботи, що передбачає баланс між навчальною і методичною її видами, адміністративними обов'язками та можливістю поглибленого наукового дослідження. Цікавим відкриттям стало те, що молоді викладачі є найбільш продуктивними. Це підкреслює важливість їх підтримки та розвитку.

Висновки дослідження доводять важливість і необхідність оптимізації роботи університетів, особливо в контексті збалансованого розподілу навантаження, зосередження на психологічному та емоційному благополуччі, а також створенні сприятливих умов для наукової діяльності, зокрема і для молодих науково-педагогічних працівників додатково, на локальному, регіональному та національному рівнях. Ці висновки можуть служити основою для розробки ефективних стратегій підтримки науково-педагогічних працівників та підвищення наукової активності в університетах в умовах динамічних змін.

Ключові слова: наукова активність, науково-педагогічні працівники, університет, війна, мирний час, Covid-2019.